

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาอุทกภัยนั้นนำมาซึ่งความเสียหายมากมาย โดยเฉพาะหากเกิดอุทกภัยในพื้นที่ซึ่งพัฒนาแล้ว อย่างเช่นในเขตชุมชน หรือเขตอุตสาหกรรม ก็จะทำให้เกิดความเสียหายแก่มนุษย์ทั้งทางด้านชีวิตและทรัพย์สิน เป็นอันมาก ได้แก่ อาคารบ้านเรือน สวนสาธารณะ ถนนหนทาง โรงเรียน วัด เส้นทางคมนาคม ยานพาหนะ พืชพันธุ์ธัญญาหาร สัตว์เลี้ยง รวมไปถึงกิจการสาธารณูปโภคต่างๆ ทั้งโทรศัพท์ การไฟฟ้า การประปา ตลอดจนความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากนี้ปัญหาอุทกภัยยังนำมาซึ่งความเสียหายโดยอ้อม ทั้งการเกิดโรคระบาด สุขภาพจิตเสื่อม และการสูญเสียความปลอดภัย เป็นต้น ความเสียหายดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ อันเป็นมูลค่ามหาศาล เนื่องจากปัญหาอุทกภัยนั้น ทำให้รายได้ของประเทศลดลง เพราะผลกำไรจากกิจการต่างๆ นั้นถูกระทบกระเทือน อีกทั้งรัฐต้องนำเงินงบประมาณของประเทศ และทรัพยากรต่างๆ มาช่วยเหลือและบูรณะพื้นที่ต่างๆ ที่เกิดอุทกภัยและช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยอีกด้วย

ประเทศไทยนั้นต้องเผชิญกับปัญหาอุทกภัยที่ผ่านมานับครั้งไม่ถ้วน ซึ่งแต่ละครั้งนั้นเกิดขึ้นในพื้นที่ที่แตกต่างกันไป อุทกภัยดังกล่าวได้นำมาซึ่งความเสียหายมูลค่ามหาศาล ทั้งในภาคครัวเรือน ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคธุรกิจ

จากตารางที่ 1.1 แสดงสถิติอุทกภัยของประเทศไทยจำแนกตามความเสียหายในปี พ.ศ.2532-2544 พบว่า ประเทศไทยนั้นเกิดอุทกภัยขึ้นทุกปี โดยแต่ละปีนั้นเกิดขึ้นในพื้นที่ที่แตกต่างกันไป นอกจากนั้นความรุนแรงของปัญหาอุทกภัยก็แตกต่างกันด้วย จึงเป็นเหตุให้มูลค่าความเสียหายมากหรือน้อยต่างกันไป ทั้งนี้หากสถานการณ์มีความรุนแรงมาก เช่นการเกิดอุทกภัยหลายครั้งในรอบหนึ่งปี การเกิดอุทกภัยครอบคลุมพื้นที่ในหลายจังหวัด มีจำนวนราษฎรผู้ได้รับความเสียหายจำนวนมาก หรือมีทรัพย์สินเสียหายจำนวนมาก ก็ย่อมส่งผลให้มีมูลค่าความเสียหายมากตามไปด้วย โดยประเทศไทยได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่หลายครั้งด้วยกัน อย่างเช่น ปี พ.ศ.2532 ประเทศไทยได้เกิดอุทกภัยถึง 8 ครั้ง ในรอบหนึ่งปี จึงทำให้มีมูลค่าความเสียหายถึง 11,739,595,265 บาท ทั้งที่มีจังหวัดที่เกิดอุทกภัยเพียงแค่ 8 จังหวัดเท่านั้น ตามมาด้วยในปีพ.ศ.2539 ประเทศไทยได้รับความเสียหายคิดเป็นมูลค่ามหาศาลจากอุทกภัย ซึ่งมีมูลค่าความเสียหาย 7,160,677,015 บาท จากการเกิดอุทกภัย 10 ครั้ง และครอบคลุมพื้นที่ถึง 74 จังหวัด

ตารางที่ 1.1 สถานการณ์อุทกภัยของประเทศไทย จำแนกตามประเภทความเสียหาย พ.ศ. 2532 -2544

ปี	จำนวน ครั้ง	จังหวัด	อำเภอ	กิ่ง อำเภอ	ตำบล	หมู่ บ้าน	ราษฎร (คน)	ราษฎร (ครัวเรือน)	เสียชีวิต (คน)	บาดเจ็บ (คน)	อพยพ (คน)	อพยพ (ครัวเรือน)	บ้าน ทั้งหมด	บางส่วน (หลัง)	บ่อปลา/ กึ่ง (แห่ง)	วัด/ โรงเรียน	ทำนบ/ ฝาย/ เหมือง	ถนน (สาย)	สะพาน/ คอฯ (แห่ง)	พื้นที่การ เกษตร (ไร่)	มูลค่า ความเสียหาย (บาท)
2532	9	8	365	-	1,450	9,871	2,461,500	461,001	602	5,495	68,101	12,039	867	16,018	25,039	598	1,245	10,475	698	10,145,658	11,739,595,265
2533	12	58	576	-	1,865	10,162	2,131,765	489,236	50	19	105,236	24,017	765	11,233	40,036	1,179	369	9,258	546	2,256,000	6,652,227,121
2534	14	66	496	-	2,061	10,654	1,976,150	412,398	43	26	67,114	12,099	6,224	18,562	18,139	9,024	954	8,124	1,023	9,875,023	2,620,918,029
2535	10	66	571	-	2,217	12,101	3,650,710	699,123	16	-	96,257	24,986	2,011	14,033	27,000	1,541	658	12,017	989	14,298,000	5,240,583,940
2536	9	11	441	-	1,664	8,960	1,670,500	411,201	47	254	58,019	19,100	1,698	9,982	36,124	9,833	1,077	9,865	1,236	16,024,259	2,181,606,542
2537	11	74	615	-	2,119	9,170	2,450,002	572,017	46	12	92,017	22,297	2,037	14,001	19,143	598	932	10,236	875	14,000,259	5,058,883,356
2538	8	73	698	-	2,160	11,175	5,953,344	1,569,537	442	11	80,500	22,992	987	18,327	21,033	1,019	1,069	8,875	698	3,792,364	6,123,517,926
2539	10	74	805	-	2,411	12,615	8,377,481	1,859,275	158	21	62,898	15,404	264	20,278	17,789	966	1,123	6,598	1,254	21,014,456	7,160,677,015
2540	7	64	663	-	1,860	10,610	4,069,006	787,839	98	427	76,826	19,347	991	14,445	26,249	568	978	12,147	865	12,269,013	3,824,223,866
2541	12	65	522	-	2,215	12,117	1,649,752	343,717	8	3	3,705	952	1,022	11,201	35,147	782	1,456	10,257	1,024	468,074	1,706,035,444
2542	9	69	376	-	1,450	6,219	4,560,517	1,016,500	53	30	28,330	7,236	967	10,272	47,926	613	1,151	11,374	937	3,038,167	1,381,638,279
2543	12	62	695	-	2,325	13,029	6,739,652	2,002,979	120	-	174,861	41,128	12,650	33,724	136,112	2,326	1,374	17,952	1,441	10,340,584	10,032,935,112
2544	14	60	686	61	2,760	10,996	3,454,265	919,699	244	68	37,512	6,354	315	13,289	62,825	364	2,468	7,901	1,231	29,133,795	3,666,285,247

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2548)

หมายเหตุ: ข้อมูล ณ วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2545

ประเทศไทยได้เกิดอุทกภัยใหญ่อีกครั้งใน ปี พ.ศ.2543 เนื่องจากเกิดอุทกภัยถึง 12 ครั้งในรอบหนึ่งปี และครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัด คือ 62 จังหวัด จึงทำให้เกิดความเสียหายจำนวนมาก คิดเป็นมูลค่าถึง 10,032,935,112 บาท

สำหรับสถานการณ์การเกิดอุทกภัยในเขตตัวเมืองเชียงใหม่ จากข้อมูลที่ได้จากการสอบถามศูนย์อุทกวิทยาและบริหารน้ำภาคเหนือตอนบน ทำให้ทราบว่าจุดวิกฤตของปริมาณน้ำที่ทำให้เกิดอุทกภัยเข้าในตัวเมืองเชียงใหม่ คือ ระดับ 3.70 เมตร ซึ่งวัดที่สถานี P1 บริเวณสะพานนวรัฐ

จากการศึกษาของทยาพร โชติจรุงเกียรติ (2541) พบว่า สำหรับจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ต้องเผชิญกับปัญหาการเกิดอุทกภัยมาแล้วหลายครั้งเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ตั้งแต่พ่อขุนมังรายได้เลือกชัยภูมิ ณ บริเวณที่ราบเชิงดอยสุเทพ เพื่อสร้างเมืองเชียงใหม่ขึ้น ในปีพ.ศ.1839 ต่อมาในวันที่ 2 กันยายน พ.ศ.2472 ได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ขึ้น น้ำจากลำน้ำปิงได้ท่วมขึ้นมาถึงบริเวณจวนซึ่งเป็นเรือนไม้เก่า ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิงเชิงสะพานนวรัฐด้านตะวันตก ซึ่งเป็นที่ค่อนข้างต่ำ

วันที่ 14 กันยายน พ.ศ.2493 และในวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2508 ได้เกิดอุทกภัยขึ้นในเมืองเชียงใหม่อีก โดยวัดระดับน้ำในแม่น้ำปิงที่สถานี P1 ใกล้สำนักงานเทศบาลได้สูงถึง 4.27 เมตร และในปี พ.ศ.2526 เกิดฝนตกหนักระหว่างวันที่ 9-12 พฤศจิกายน น้ำในแม่น้ำปิงได้ล้นตลิ่งเข้าท่วมพื้นที่บางส่วนภายในเขตเทศบาลคือ ตำบลหนองหอย ตำบลช้างคลาน และตำบลป่าแดด

สำหรับในปี พ.ศ.2527 ถึงพ.ศ.2529 นั้นจังหวัดเชียงใหม่ได้ภาวะเกิดอุทกภัยขึ้นเช่นกัน แต่ไม่รุนแรง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2530 พายุดีเปรสชันเบตตีได้พัดจากเวียดนามเข้าสู่ประเทศไทยทางจังหวัดน่าน ทำให้ฝนตกหนัก วัดปริมาณน้ำฝนได้ 177 มิลลิเมตร ซึ่งนับว่าสูงมาก ทำให้การจราจรระหว่างอำเภอเมือง อำเภอสันทราย และอำเภอดอยสะเก็ดถูกตัดขาด หลังจากพายุดีเปรสชันเบตตีอ่อนกำลังลงอีก 8 วันต่อมา พายุดีเปรสชันแคร์ ก็พัดเข้ามาอีกทำให้ฝนตกหนักตลอดวันทั้งที่เชียงใหม่ และเชียงราย วัดปริมาณน้ำได้ 155 มิลลิเมตรทำให้พื้นที่ในอำเภอเมือง สันทราย แม่ริม พริ้ว ดอยสะเก็ด ได้รับความเสียหาย โรงเรียนหลายแห่งในอำเภอเมืองต้องหยุดเรียน ในวันที่ 24-27 สิงหาคม วัดระดับน้ำในแม่น้ำปิงที่สถานีP1 ได้ขึ้นสูงถึง 4.55 เมตร

หลังจากนั้นจังหวัดเชียงใหม่ได้เกิดอุทกภัยใหญ่ขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ.2537 และ พ.ศ.2538 โดย ในปี พ.ศ.2537 เกิดอุทกภัยในเมืองเชียงใหม่ ในช่วงเดือนสิงหาคมและเดือนกันยายน ถึง 4 ครั้งติดต่อกันสาเหตุจากพายุและร่องความกดอากาศต่ำพาดผ่านภาคเหนือตอนบน วัดระดับน้ำในแม่น้ำปิงที่สถานี P1 ได้ 4.40 เมตร และในปี พ.ศ.2538 ได้เกิดอุทกภัยในเมืองเชียงใหม่ในเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน ถึง 2 ครั้งติดต่อกัน เนื่องจากฝนที่ตกหนักติดต่อกันหลายวัน ทำให้ระดับของแม่น้ำปิงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ไหลบ่าเข้าท่วมเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่ระดับน้ำปิงวัดที่สถานี P1 ได้ 4.30 เมตร

เนื่องจากอุทกภัยที่เกิดขึ้นในตัวเมืองเชียงใหม่ที่ผ่านมานั้นยังมีการจัดการระบบฐานข้อมูลที่ไม่เรียบร้อย จึงทำให้ทางสำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่ ไม่สามารถที่จะประมาณมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน

ปีพ.ศ.2547 ได้เกิดอุทกภัยในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้รวมไปถึงเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ด้วยเช่นกัน ซึ่งสำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นั่นก็คือ สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำมารวบรวมและจัดทำสถิติ พบว่า อุทกภัยที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ.2547 ได้ส่งผลให้ราษฎรในจังหวัดเชียงใหม่เดือดร้อนและได้รับความเสียหายจำนวน 1,502 ครัวเรือน หรือ จำนวน 2,880 คน โดยอำเภอเมืองเป็นพื้นที่ที่มีราษฎรและครัวเรือนได้รับความเสียหายมากที่สุด คือ จำนวน 300 ครัวเรือน หรือ 1,200 คน โดยฐานข้อมูลนี้เป็นข้อมูลที่แสดงเฉพาะราษฎรที่ได้รับความเสียหายและมาแจ้งชื่อเพื่อขอรับความช่วยเหลือจากทางราชการเท่านั้น ในส่วนของมูลค่าความเสียหายนั้น ยังไม่สามารถสรุปได้เช่นเดียวกัน ดังแสดงในตารางที่ 1.2

สำหรับอุทกภัยที่เกิดขึ้นครั้งล่าสุดในปี พ.ศ.2548 ถือว่าเป็นเหตุการณ์อุทกภัยที่รุนแรงอีกครั้งหนึ่งสำหรับพื้นที่ของภาคเหนือตอนบน โดยพื้นที่ที่เกิดอุทกภัยของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ อำเภอเมืองพร้าว แม่แตง เชียงดาว ไชยปราการ แม่ริม ฟาง สารภี ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงระหว่างเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งจากบทความของ รศ.ดร.ชเนศวร์ เจริญเมือง ในวารสารเชียงใหม่ปริทัศน์ ได้กล่าวว่า สภาวะอุทกภัยที่ผ่านมามีปี 2548 เป็นสถานการณ์อุทกภัยที่รุนแรงที่สุดของตัวเมืองเชียงใหม่ โดยระดับอุทกภัยสูงกว่าครั้งก่อน ๆ และกินพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง ทำให้สูญเสียทั้งด้านเศรษฐกิจเมืองท่องเที่ยว และผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมนานัปการ สำหรับอำเภอเมืองนั้น เกิดอุทกภัยเป็นจำนวน 3 ครั้งในรอบ 2 เดือน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ครั้งที่ 1 เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 12-16 สิงหาคม 2548 ซึ่งสาเหตุของการอุทกภัยในครั้งนี้เกิดจากพายุดีเปรสชันพัดผ่านเข้ามาที่ภาคเหนือตอนบนและจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 12-14 สิงหาคม 2548 ทำให้เกิดฝนตกหนักในพื้นที่ตอนบนของจังหวัดเชียงใหม่ ในคืนวันที่ 12 สิงหาคม 2548 ส่งผลให้เกิดปริมาณน้ำแม่แตงไหลผ่านฝายแม่แฝกสูงสุด 335 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที และปริมาณน้ำแม่น้ำปิงไหลผ่านฝายแม่แฝกสูงสุด 342 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที โดยไหลรวมกันเป็นน้ำแม่ปิงที่สถานี P.67 บ้านแม่แตง อ.สันทรายสูงสุด 717 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ที่ระดับ 6.28 เมตร และไหลผ่านตัวเมืองเชียงใหม่ที่สะพานนวรัฐสถานี P.1 วัดใต้สูงสุด 740 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ที่ระดับ 4.90 เมตร ในวันที่ 14 สิงหาคม 2548 เวลา 18.00 น.จึงทำให้เกิดอุทกภัยในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ รวมเวลาน้ำท่วมในครั้งนี้คือ 51 ชั่วโมง

ตารางที่ 1.2 สถานการณ์อุทกภัยจังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2547

สถานที่เกิดภัย		ภัยเกิดและ สิ้นสุดวันที่	จำนวนราษฎรที่เดือดร้อน		มูลค่า ความเสียหาย
อำเภอ	คน		ครัวเรือน		
จังหวัดเชียงใหม่	สันทราย	เริ่ม 9 กย.47 สิ้นสุด 11 กย.47	800	250	300,000
	เมือง		1,200	300	อยู่ระหว่างการสำรวจ
	เชียงดาว		120	40	
	ฝาง		180	-	
	เวียงแหง		-	-	
	พร้าว		-	600	
	สันกำแพง		-	-	
	ดอยสะเก็ด		300	134	
	แม่แตง		-	-	
	สารภี		280	58	
	อมก๋อย	เริ่ม 15 กย.47 สิ้นสุด 15 กย. 47	-	120	
รวม/จำนวน	11 อำเภอ	4 วัน	2,880	1,502	-

ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่ (2548)

หอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ได้ทำการศึกษาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์อุทกภัยครั้งแรก คือ ในวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ.2548 จากการประเมินความเสียหายเบื้องต้นบริเวณย่านเศรษฐกิจหลักของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีมูลค่าความเสียหายประมาณ 1,500-2,000 ล้านบาท โดยประเภทธุรกิจที่เสียหาย คือ

1. โรงแรมที่เกิดอุทกภัย จำนวน 20 แห่ง
2. บริเวณย่านไนท์บাজারและบริเวณโดยรอบ ซึ่งมีผู้ประกอบการกว่า 1,000 ราย และมีเงินหมุนเวียนประมาณ 100 ล้านบาทต่อวัน
3. บ้านเรือนประชาชนเสียหาย 5,000 หลังคาเรือน
4. ย่านเศรษฐกิจในบริเวณเขตเทศบาล ซึ่งเฉลี่ยแล้วมีความเสียหายรายละ 50,000-100,000 บาทขึ้นไป

เหตุการณ์อุทกภัยครั้งที่ 1 นั้นทำให้ประชาชนและภาคธุรกิจได้รับผลกระทบมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะเป็นเหตุการณ์อุทกภัยที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในรอบปี 2548 จึงทำให้ประชาชนไม่ได้มีการเตรียมการรับมือกับสถานการณ์อุทกภัยดังกล่าวไว้ก่อน ซึ่งจากการประเมินความเสียหายโดยหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ คาดว่าโดยภาพรวมแล้วความเสียหายของจังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมดประมาณ 5,000 ล้านบาท

นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานเขตภาคเหนือ ได้ทำการประเมินผลกระทบที่สำคัญต่อเศรษฐกิจ สำหรับอุทกภัยในครั้งนี้เช่นกัน โดยผลการสำรวจพบว่า โรงแรม เกสต์เฮาส์ ร้านอาหาร ระบบสาธารณูปโภค แหล่งท่องเที่ยวได้รับความเสียหายในส่วนของทรัพย์สินประมาณ 155 ล้านบาท โดยภาพรวมความเสียหายในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใจกลางเมืองเชียงใหม่ เช่น ศูนย์การค้าไนท์บাজার พบว่าสต็อกสินค้ามีมูลค่าความเสียหายประมาณ 115 ล้านบาท และเสียรายได้ช่วงเกิดอุทกภัยประมาณ 12.5 ล้านบาท ทั้งทรัพย์สินและประมาณการรายได้เสียหายประมาณ 300 ล้านบาท

สำหรับอสังหาริมทรัพย์และทรัพย์สินอื่น จากผลสำรวจของเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่ามีประชาชนจำนวน 28,281 หลังคาเรือน ที่ได้รับความเสียหาย รวมมูลค่าประมาณ 612.8 ล้านบาท โดยสาธารณูปโภคในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เสียหายประมาณ 32.3 ล้านบาท โรงเรียน 10 แห่งเสียหายประมาณ 30 ล้านบาท และรถยนต์เสียหายประมาณ 4.7 ล้านบาท

ดังนั้นความเสียหายเบื้องต้นที่ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานเขตภาคเหนือประเมินคือ ความเสียหายทั้งจังหวัดเชียงใหม่ 1,200 ล้านบาท ประกอบด้วย ภาคการท่องเที่ยวและธุรกิจเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวประมาณ 455 ล้านบาท ภาคอสังหาริมทรัพย์และสินทรัพย์ของประชาชนประมาณ 680 ล้านบาท ภาคอุตสาหกรรม 40 ล้านบาท และภาคเกษตรกรรม 59 ล้านบาท

ครั้งที่ 2 เกิดขึ้นในวันที่ 19-22 กันยายน 2548 โดยสาเหตุของการเกิดอุทกภัยครั้งที่ 2 นี้คือ เกิดพายุวิซอนเต้พัดผ่านเข้ามาที่ภาคเหนือตอนบนและจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 20-22 กันยายน 2548 ทำให้เกิดฝนตกหนักในพื้นที่ตอนบนของจังหวัดเชียงใหม่ ในคืนวันที่ 19 กันยายน 2548 เกิดปริมาณน้ำแม่แดงไหลผ่านฝายแม่แดงสูงสุด 186 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที และปริมาณน้ำแม่ปิงไหลผ่านฝายแม่แฝกสูงสุด 272 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที โดยไหลรวมกันเป็นน้ำแม่ปิงที่สถานี P.67 บ้านแม่แดง อ.สันทรายสูงสุด 555 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาทีที่ระดับ 5.43 เมตร และไหลผ่านตัวเมืองเชียงใหม่ที่สะพานนวรัฐสถานี P.1 วัดได้สูงสุด 700 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ที่ระดับ 4.71 ใน วันที่ 21 กันยายน 2548 เวลา 04.00 น. ทำให้เกิดอุทกภัยในพื้นที่ในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ รวมเวลาอุทกภัยในครั้งที่ 2 นี้คือ 57 ชั่วโมง

ครั้งที่ 3 เกิดขึ้นในวันที่ 28 กันยายน-2 ตุลาคม 2548 โดยสาเหตุของการเกิดอุทกภัยในครั้งที่ 3 นี้คือ ได้เกิดพายุโซนร้อนคอมเรย์พัดผ่านเข้ามาที่ภาคเหนือตอนบน และจังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 28-30 กันยายน 2548 ทำให้เกิดฝนตกหนักในพื้นที่ตอนบนของจังหวัดเชียงใหม่ในคืนวันที่ 27 กันยายน 2548 ทำให้ปริมาณน้ำแม่แดงไหลผ่านฝายแม่แดงสูงสุด 320 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที และปริมาณน้ำแม่ปิงไหลผ่านฝายแม่แฝกสูงสุด 298 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที โดยไหลรวมกันเป็นน้ำแม่ปิงที่สถานี P.67 บ้านแม่แดง อ.สันทรายสูงสุด 653 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ที่ระดับ 6.04 เมตร และไหลผ่านตัวเมืองเชียงใหม่ที่สะพานนวรัฐสถานี P.1 วัดได้สูงสุด 754 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ที่ระดับ 4.93 ในวันที่ 21 กันยายน 2548 เวลา 04.00 น. ทำให้เกิดอุทกภัยในพื้นที่ในตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ รวมเวลาอุทกภัยในครั้งที่ 3 นี้คือ 81 ชั่วโมง

ศูนย์อุทกวิทยาและบริหารน้ำภาคเหนือตอนบน(2549) ได้ทำการสำรวจพื้นที่ที่เกิดอุทกภัยทั้ง 3 ครั้งพบว่า จากระดับน้ำดังกล่าวทั้ง 3 ครั้ง ทำให้เกิดพื้นที่อุทกภัยในเมืองเชียงใหม่เป็นบริเวณกว้าง เริ่มจากบ้านป่าพร้าวนอก ตำบลป่าแดด ตำบลหนองหอย ตำบลท่าศาลา ถนนเจริญประเทศ ถนนช้างคลาน ถนนเจริญเมือง ถนนบำรุงราษฎร์ ถนนเชียงใหม่ลำพูน ตั้งแต่เชิงสะพานนวรัฐถึงสี่แยกถนนมหิดล และพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ เช่น ไนท์บาร์ซ่า ตลาดวโรรส และสถานีรถไฟเชียงใหม่ สถานีขนส่งอาเขต

ฝ่ายสวัสดิการ เทศบาลนครเชียงใหม่ ได้สรุปมูลค่าความเสียหายของประชาชนที่ประสบอุทกภัยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ รวมทั้ง 4 แขวง คือ ศรีวิชัย นครพิงค์ เม็งราย กาวีละ จากเหตุการณ์อุทกภัยทั้ง 3 ครั้ง พบว่า ประชาชนเสียหายทั้งสิ้น 19,639 คน จำนวนครัวเรือนที่เสียหาย 5,189 ครัวเรือน รวมมูลค่าความเสียหาย 165,896,292 บาท ทั้งนี้ทางเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้ให้การช่วยเหลือเป็นเงินจำนวน 53,113,417 บาท โดยความเสียหายดังกล่าวแยกเป็น ความเสียหายของบ้านเรือนจำนวน 68,564,838 บาท เครื่องครัว 7,927,738 บาท เครื่องนอน 6,227,125 บาท อุปกรณ์

ในการประกอบชีพ 13,709,350 บาท และทรัพย์สินอื่นๆ จำนวน 57,640,600 บาท ทั้งนี้ข้อมูลนี้คิดเฉพาะกรณีผ่านการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากคณะกรรมการเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้ที่มาลงรายชื่อเพื่อขอรับความช่วยเหลือจากทางเทศบาลนครเชียงใหม่ ดังแสดงในตารางที่ 1.3

สภาวะอุทกภัยที่เกิดบริเวณตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นบ่อยครั้งในระยะหลัง โดยมักเกิดในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงบางส่วน ซึ่งเป็นที่ตั้งของที่พักอาศัย สถานศึกษา ย่านธุรกิจการค้า และแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีชื่อเสียงของจังหวัดเชียงใหม่ เช่น บริเวณไนท์บาซาร์ ถนนช้างคลาน รวมทั้งบริเวณใกล้เคียง ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจและทรัพย์สินของประชาชนที่อาศัยอยู่หรือประกอบกิจการค้าในย่านดังกล่าว

สถานการณ์อุทกภัยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ในปีพ.ศ.2548 นี้ ยังไม่มีหน่วยงานใดที่เข้ามาเก็บรวบรวมข้อมูลของความเสียหายที่เกิดขึ้นและประมาณการณ์มูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง มีเพียงแต่การศึกษาของหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่และธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานเขตภาคเหนือที่ได้ทำการวิเคราะห์และประมาณการณ์ความเสียหายของอุทกภัยในครั้งแรกเพียงคร่าวๆ เท่านั้น ดังนั้นจึงเห็นควรที่จะมีการเก็บข้อมูลเพื่อหามูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นของสถานการณ์อุทกภัย หรือก็คือต้นทุนทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากปัญหาอุทกภัยในปี พ.ศ.2548 ทั้งสามครั้ง พร้อมทั้งสำรวจความคิดเห็นของประชาชนและภาคธุรกิจผู้ได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยในครั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางการแก้ปัญหาและวิธีการป้องกันปัญหาอุทกภัย เพื่อระงับหรือบรรเทาความเสียหายที่จะเกิดขึ้นหากเกิดอุทกภัยในปีต่อไป โดยการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะมุ่งศึกษาในพื้นที่เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นเมืองหลักของภูมิภาคและเป็นศูนย์กลางการให้บริการต่างๆ อีกทั้งมีประชากรอาศัยอยู่จำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

นอกจากนี้ การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจของปัญหาอุทกภัย พร้อมทั้งแนวทางแก้ไขความเสียหายและความเดือดร้อนที่เกิดจากอุทกภัยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ นั้น ยังเป็นตัวอย่างซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขในจังหวัดอื่นๆ ที่ประสบปัญหาอุทกภัยในครั้งต่อไปอีกด้วย

ตารางที่ 1.3 สถานการณ์ความเสียหายและ มูลค่าความเสียหายของประชาชนที่ประสบอุทกภัยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ รวมทั้ง 4 แขวง
กรณี ครอบครัวยุติผ่านการตรวจสอบข้อเท็จจริงจากคณะกรรมการเทศบาลนครเชียงใหม่

ลำดับที่	ความเสียหายด้านที่อยู่อาศัย					ความเสียหายด้านทรัพย์สิน													
	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร	บ้านเสียหายบางส่วน	คิดเป็นเงิน	การช่วยเหลือ	เครื่องครัวได้รับความเสียหาย	คิดเป็นเงิน	การช่วยเหลือ	เครื่องนอนได้รับความเสียหาย	คิดเป็นเงิน	การช่วยเหลือ	อุปกรณ์ประกอบอาชีพเสียหาย	คิดเป็นเงิน	การช่วยเหลือ	ทรัพย์สินอื่นๆ	คิดเป็นเงิน	รวมมูลค่าความเสียหาย	รวมมูลค่าการช่วยเหลือทั้งหมด	
	หลังคาเรือน	คน	หลัง	บาท	บาท	ครอบครัว	บาท	บาท	ครัวเรือน	บาท	บาท	ครัวเรือน	บาท	บาท	ครัวเรือน	บาท	บาท	บาท	
1	ศรีวิชัย	7	24	7	68,000	58,000	-	-	-	1	1,000	1,000	1	3,000	3,000	4	28,000	100,000	62,000
2	นครพิงค์	171	655	150	1,182,590	7,779,000	100	529,398	327,498	115	518,900	208,300	2	149,700	119,700	18	260,570	2,641,158	1,433,398
3	เมืองราย	1,072	4,216	975	23,141,914	10,396,750	352	1,504,530	1,029,400	512	2,150,010	967,600	288	3,889,150	1,254,100	620	15,120,819	45,806,423	13,647,850
4	กาวิละ	3,939	14,744	3,169	44,172,334	22,125,304	2,296	9,851,918	6,570,840	2,860	11,425,748	5,050,225	806	9,667,500	4,223,800	2,444	42,231,211	117,348	37,970,169
	รวม	5,189	19,639	4,301	68,564,838	33,357,954	2,748	1,188,546	7,927,738	3,488	14,095,658	6,227,125	1,118	13,709,350	5,600,600	3,086	57,640,600	165,896,292	53113417

ที่มา : เทศบาลนครเชียงใหม่. ฝ่ายสวัสดิการ (2548)

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

- 1) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนและภาคธุรกิจที่ได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
- 2) เพื่อประเมินต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์จากการเกิดปัญหาอุทกภัยทั้ง 3 ครั้ง ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาด้านต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ของการเกิดอุทกภัย รวมทั้งความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอุทกภัย ทั้งในภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างเดือนสิงหาคม-เดือนตุลาคม ปี พ.ศ.2548 ทั้งสามครั้งในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยจะทำการศึกษาเฉพาะในแขวงกาวิละ แขวงเมืองราย และแขวงนครพิงค์ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนผู้ได้รับความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษารอบคลุมถึงย่านธุรกิจสำคัญของเชียงใหม่ ทั้ง ในท่าซำร์ ตลาดวโรรส และย่านธุรกิจในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ด้วย

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงมูลค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากปัญหาอุทกภัยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ รวมทั้งความคิดเห็นของประชาชนและภาคธุรกิจที่มีต่อปัญหาอุทกภัย ทั้งการเตรียมตัวป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยของประชาชนที่ได้รับความเสียหาย รวมถึงการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐในขณะที่เกิดอุทกภัยและการช่วยเหลือหลังการเกิดอุทกภัย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนเพื่อหาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัย รวมถึงการวางแผนการให้ความช่วยเหลือผู้ที่ประสบอุทกภัยในครั้งต่อไปของจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยในจังหวัดอื่นๆ ที่ประสบปัญหาในครั้งต่อไปได้อีกด้วย

1.5 นิยามศัพท์

อุทกภัย (Flood) หมายถึงอันตรายจากอุทกภัย เกิดจากระดับน้ำในทะเล มหาสมุทร และแม่น้ำสูงมาก จนท่วมที่น้ล้นฝั่งและตลิ่ง ไหลท่วมบ้านเรือน ความรุนแรงของกระแสน้ำ ทำความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นอย่างมาก

ระดับวิกฤติ หมายถึงระดับน้ำในแม่น้ำปิงที่เป็นระดับอันตราย หรือระดับที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยเนื่องจาก ระดับน้ำปิงสูงเกินไป ซึ่งระดับวิกฤติของแม่น้ำปิงอยู่ที่ 3.70 เมตร

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved